

Ügyszám: NAIH- 944-1/2021
Hiv.sz.: JHÁT-PDF/307/6/2020

dr. Janó Márk részére
közigazgatási államtitkár

Miniszterelnökség

Hivatali kapun keresztül

Tisztelt Államtitkár Úr!

Köszönöm válaszát a Belügyminisztériumnak küldött megkeresésemre, melyet egy transznemű panaszos bejelentése alapján indult vizsgálat tárgyában küldtem.

A rendelkezésemre álló információk alapján az alábbiakban foglalom össze álláspontomat.

Előjáróban szeretném határozottan leszögezni, hogy a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (a továbbiakban: Hatóság) kizárólag az ügy adatvédelmi tényezőire koncentrál.

Emellett a vizsgálat során a „nem” (latinul: sexus) fogalmának többféle tudományterületi kategóriája merült fel, illetve keveredett, úgymint: orvosi nem, jogi nem, biológiai nem, születési nem, társadalmi nem stb., ahogy a transzneműség pontos megítélése is egy rendkívül bonyolult kérdés, melyre a Hatóság – hatáskör és megfelelő tudományos ismeretek nélkül – nem vállalkozik.

Ugyanakkor a vizsgálat alapján általános jelleggel megfogalmazhatók olyan problémák és javaslatok, melyek az érintettek adatvédelmi jogaival és az adatkezelők adatvédelmi kötelezettségeivel közvetlenül összefüggenek, ezért a Hatóság hatásköre az ügyben egyértelműen megállapítható.

Államtitkár Úr hivatkozott levelében az Alkotmánybíróság több határozatára is az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésének értelmezése tárgyában, amelyek szerint az ott felsorolt tulajdonságok – mint például a nem – az egyén saját elhatározásától nem függő, megváltozhatatlan tulajdonságok.

A Hatóság azonban nem hagyhatja figyelmen kívül az Alkotmánybíróság 6/2018. (VI. 27.) AB határozatának következő bekezdéseit:

„[47] Fentiek alapján az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a névváltoztatásra vonatkozó szabályozásra továbbra is alapjogi kérdésként tekint. Ennek speciális esete a nemváltoztatással összefüggő névváltoztatás, amelynek alapja az „EMBER” önazonossága és az egyenlő emberi méltóság sérthetatlensége. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a nem megváltoztatásával összefüggő speciális névváltoztatás, minthogy az a személy identitásának alapvető meghatározója, saját névhez való jogként a névjog korlátozhatatlan

tartományába tartozik. A nemváltoztatásnak ugyanis járulékos velejárója a névváltoztatás, hiszen mindenki jogosult arra, hogy neve a neméhez igazodjon, sőt egyúttal kötelezettsége is, hogy a tényleges nemének megfelelő nevet jegyeztessen be a nyilvántartásokba. [...]

[61] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy mind az általános névváltoztatási eljárás, mind pedig annak speciális esete, a nemváltozással együtt járó névváltoztatási eljárás lehetősége csupán a magyar állampolgárok számára adott. Mindez ugyanakkor a jelen ügy indítványozója esetében azt a paradox helyzetet eredményezi, hogy a transzszexualitása miatt származási országában üldözött, és erre tekintettel menedék státuszt kapott fél Magyarországon sem tudja jogilag elismertetni a tényleges nemét.” Az Alkotmánybíróság tehát a „tényleges nemre” történő nemváltoztatást tényként kezeli, az a névváltoztatásról kifejtett álláspontjának alapja, kiindulópontja.

A 43/2005. (XI. 14.) AB határozat pedig a testi és szellemi egészség védelme, illetve a személyiség integritásának megőrzése vonatkozásában említette példaként a transzszexuális személyek nemének műtéti korrekcióját¹.

Az Európai Emberi Jogi Bíróság már korai ítéleteiben is úgy foglalt állást, hogy „a névváltoztatáshoz való jog a transzszexuálisok esetében elvezethet odáig, hogy követelhessek az anyakönyvbe feltüntetett nevük megváltoztatását, s őket át is kell anyakönyvezni, és pedig nemcsak a nemük, de a nevük változása miatt is. Az állam tehát köteles nemük megváltozását - a névváltoztatással együtt - tudomásul venni”².

Tehát sem az Alkotmánybíróság, sem pedig az Európai Emberi Jogi Bíróság nem kérdőjelezi meg a nemi átalakító műtéteket követően – sőt azokat megelőzően sem – a „tényleges nem” jogi elismerését. Az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény (a továbbiakban: At.) 2020. május 29-én hatályba lépett módosítását megelőzően a nemre vonatkozó adatok kijavításához nem volt szükséges igazolni a nemi átalakító műtét tényét, elegendő volt egy pszichiáter szakorvos, egy klinikai szakpszichológus szakvéleménye és egy nőgyógyász vagy urológus arra vonatkozó szakvéleménye, hogy a nemi átalakító műtétnek nincs orvos szakmai szempontból ellenjavallata. Ezen szakvélemények, továbbá a nemi átalakító műtétről szóló igazolás alapján az Alkotmánybíróság és az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatát is figyelembe véve a Hatóság álláspontja szerint nem juthat az érintettek kérelméről döntést hozó szerv arra a következtetésre, hogy egy transznemű személy nemére vonatkozó helyesbítés iránti kérelme egyértelműen megalapozatlan lenne.

A személyazonosító igazolványon továbbra is a nemet és nem a születési nemet kell feltüntetni. A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról (a továbbiakban: nyilvántartás) szóló 1992. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Nyt.) 29. § (2) f) pontja rendelkezik arról, hogy a személyazonosító igazolvány vizuálisan észlelhető módon tartalmazza a polgár nemét, és nem a születési nemét. Az Nyt. 29. § (1) bekezdése szerint a személyazonosító igazolványt a polgár írásbeli nyilatkozata, valamint az anyakönyv és a nyilvántartás alapján állítják ki. A nyilvántartás adatforrásai az Nyt. 14. §-a szerint többek között az anyakönyv és a polgár adatai letiltására vagy helyesbítésére vonatkozó kérelme. Az At. 82. § (2) bekezdése kimondja, hogy ha az anyakönyv és a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás adattartalma eltér, az ellenkező bizonyításáig az anyakönyvet kell hitelesnek tekinteni, azonban a nem és a születési nem két különböző adatkategória, így eltérő adattartalmuk esetén nem alkalmazható az At. 82. § (2) bekezdése. A Hatóság véleménye szerint a jelen jogszabályi környezet is lehetővé tenné a nyilvántartás – és ezáltal a személyazonosító igazolvány – nemre vonatkozó adatának nemi átalakító műtét miatti helyesbítését.

¹ 6/2018. (VI. 27.) AB határozata [45]

² 6/2018. (VI. 27.) AB határozata [45]

Az At. 49. § (1) bekezdése alapján magyar állampolgár születési családi és utónevének megváltoztatását - kérelmére - az anyakönyvi szerv engedélyezheti. Az At. 50. § (2) bekezdése előírja, hogy a kérelemnek tartalmaznia kell a kérelmező nemét és nem a születési nemét, ezért a névváltoztatási eljárás továbbra sincs egyértelműen szabályozva a transznemű kérelmezők vonatkozásában.

Ténykérdés tehát, hogy a nemi átalakító műtétek során a biológiai nemet meghatározó tényezők közül – a kromoszomális nemet kivéve – akár több is megváltoztatható. A nemi átalakító műtéten átesett, az ellentétes nemnek akár minden érzékelhető ismérvével rendelkező transznemű embereket ennek eredményeként az azonosító okmányukban feltüntetett nemtől eltérő nemüként azonosítja a külvilág. Ennek következtében a transznemű embereknek az azonosító okmányokban feltüntetett neme – és ebből adódóan neve is – eltér attól nemtől, amiként a nemi átalakító műtét következtében mások azonosítják őket, így a transzneműségükre vonatkozó személyes adatuk és bizonyos esetekben nemi átalakító műtétre vonatkozó különleges adatuk is – akaratuk ellenére – gyakran nyilvánosságra kerül.

A Hatósághoz érkezett bejelentés is jól illusztrálja ezt az élethelyzetet. A bejelentő egy közigazgatásban dolgozó transznemű személy, akinek a személyazonosító okmányaiban, valamint az általa készített végzéseken, határozatokon eredeti férfinéve szerepel. Munkaköre megköveteli, hogy a közigazgatási intézmény partnereivel és ügyfeleivel személyesen is találkozzon és ezeken a találkozókön rendszeresen kellemetlen élményekben van része amiatt, hogy neve nem a külső megjelenésének megfelelő. A bejelentő sérelmezte, hogy naponta akár több tucatszor kell az ügyfelek előtt magyarázkodnia. Ugyanez a helyzet hivatalos ügyeinek intézése során, többek között rendőri igazoltatásnál, banki ügyintézésénél, áfás számla kiállításánál vagy minden olyan helyzetben, amikor nyilvánosan és hangosan név szerint szólítják sorra kerülésekor.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága előtti ügyekben is hasonlókról számolnak be. Így például a B. kontra Franciaország³ ügyben a kérelmező kifogásolta, hogy egyre több hivatalos dokumentumban szerepelt a *nem* megjelölése, például születési anyakönyvi kivonatokban, elektronikus személyazonosító kártyákban, EU útlevelekben stb. Ennek következtében a transzneműeknek a határátlépésénél, személyazonosságuk ellenőrzésénél, a potenciális munkáltatók előtt vagy a mindennapi ügyintézés során a személyazonosság igazolásához kötött ügyekben minden egyes alkalommal fel kell fedniük, hogy a jogi nemük nem egyezik meg a látható nemükkel, nemi identitásukkal. A Bíróság 1992. március 25-én kelt ítéletében első ízben állapította meg transznemű panaszos transzneműségének elismerése ügyében az Európai Emberi Jogi Egyezmény 8. cikkelyének sérelmét (a magánélet védelméről szóló cikk az adatvédelmi sérelmek esetében is alkalmazandó!).

A Hatóság vizsgálata során azonban elsősorban az EU általános adatvédelmi rendelet (GDPR)⁴ 5. cikkét vette alapul, mely a személyes adatok kezelésére vonatkozó elveket fekteti le.

Az 5. cikk (1) bek. d) pontjában lefektetett pontosság elve szerint a személyes adatoknak *„pontossnak és szükség esetén naprakésznek kell lenniük; minden észszerű intézkedést meg kell tenni annak érdekében, hogy az adatkezelés céljai szempontjából pontatlan személyes adatokat haladéktalanul töröljék vagy helyesbítsék („pontosság”)”*.

A GDPR 16. cikke biztosítja az érintettek számára a helyesbítéshez való jogot: *“Az érintett jogosult arra, hogy kérésére az adatkezelő indokolatlan késedelem nélkül helyesbítse a rá*

³ B. v. France (13343/87)

⁴ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2016. április 27-i (EU) 2016/679 RENDELETE a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről

vonatkozó pontatlan személyes adatokat". Pontatlanságnak minősül az, ha az információk nem felelnek meg a valóságnak, vagy más egyéb oknál fogva félrevezetőek. Főszabály szerint minden, az érintettre vonatkozó adat a helyesbítéshez való jog hatálya alá tartozik. Kivételt jelenthetnek viszont azok az adatok, amelyeket az érintettek – biológiai vagy fizikai – jellegzetességeinek megfigyelése, mérése révén rögzítettek, például a genetikai adatok⁵.

A helyesbítéshez való jog csak az objektív, ténszerű adatokra vonatkozhat. A helyesbítés iránti kérelem teljesítése megtagadható akkor, ha az egyértelműen megalapozatlan⁶. Különösen egy nemi átalakító műtéten átesett transznemű személy esetében azonban már nem állítható, hogy szubjektív alapon, pusztán a neméhez való tudati viszonyulása alapján kéri a *nemre* vonatkozó adatai helyesbítését.

Ezért a Hatóság határozott álláspontja szerint (legalább) ennél az érintetti körnél lehetővé kell tenni *nemükre* vonatkozó adataik helyesbítését a GDPR 16. cikke alapján, és azt követően pedig nevük megváltoztatását. Ezzel elkerülhető lenne transzneműségükre vonatkozó személyes adatuk, bizonyos esetekben nemi átalakító műtétre vonatkozó adataik szándékuk ellenére történő (jogellenes és kényszerű) felfedése.

Az Infotv. 57. §-a szerint, ha a Hatóság a vizsgálata alapján azt állapítja meg, hogy a jogsérelem, illetve annak közvetlen veszélye valamely jogszabály vagy közjogi szervezetszabályozó eszköz fölösleges, nem egyértelmű vagy nem megfelelő rendelkezésére, illetve az adatkezeléssel összefüggő kérdések jogi szabályozásának hiányára vagy hiányosságára vezethető vissza, a jogsérelem, illetve annak közvetlen veszélye jövőbeni elkerülésének érdekében ajánlást tehet a jogszabályalkotásra, illetve a közjogi szervezetszabályozó eszköz kiadására jogosult szervnek, illetve a jogszabály előkészítőjének. Az ajánlásban a Hatóság javasolhatja a jogszabály, illetve a közjogi szervezetszabályozó eszköz módosítását, hatályon kívül helyezését vagy megalkotását.

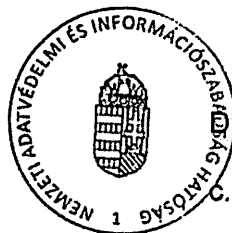
Amennyiben a Miniszterelnökség álláspontja szerint a hatályos jogszabályi környezetben az adatok helyesbítése és a kapcsolódó névváltoztatás engedélyezése nem lehetséges, ebben az esetben a Hatóság a jogszabályi környezet olyan módosítását javasolja, amely lehetővé teszi, hogy a nemi átalakító műtéten átesett személyek akadálytalanul gyakorolhassák a GDPR 16. cikkében biztosított, személyes adataik helyesbítésére vonatkozó jogukat a nemükre vonatkozó adatokkal kapcsolatban és ezáltal lehetőségük nyíljon keresztnevük megváltoztatására is.

Kérem Államtitkár Urat, hogy az Infotv. 57. § szakasza alapján álláspontjáról, illetve az ajánlásban foglaltak szerint megtett intézkedéséről 30 napon belül értesítse a Hatóságot.

Együttműködését előre is köszönöm.

Budapest, 2021. január 14.

Üdvözlettel:

Péterfalvi Attila
elnök
c. egyetemi tanár

⁵ Magyarázat a GDPR-ról (Szerkesztette: Péterfalvi Attila, Révész Balázs, Buzás Péter), 178.o.

⁶ Magyarázat a GDPR-ról (Szerkesztette: Péterfalvi Attila, Révész Balázs, Buzás Péter), 179.o.